

Araştırma Makalesi

COVID-19 SALGINI KAPSAMINDA ŞİRKET YÖNETİCİLERİNİN ALMALARI GEREKEN ÖNLEMLERE GENEL BİR BAKIŞ

Elif Akıncı*

ORCID: 0000-0002-5479-5051

ÖZ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilen COVID-19 salgını, yalnızca insan sağlığını değil, aynı zamanda toplum ve küresel ekonomiyi de yakından ilgilendirmektedir. Zira devletlerin pandemi kriziyle baş etmek amacıyla ilan ettikleri önemli kısıtlama ve tedbirler, şirketler için ciddi ekonomik sonuçlar doğurabilecek düzeydedir. Bu süreçte yöneticinin rolü ise oldukça kritiktir. Çünkü risk yönetimi uygulamaları geliştirmek, bunları uygulayarak şirketin faaliyetlerinde yaşanabilecek aksamaların etkisini hafifletmek için önlemler almak ve şirketlerin faaliyetlerinin sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlamak yöneticilere aittir. Bu süreçten şirketin başarıyla çıkamaması şüphesiz yöneticilerin aldıkları kararların detaylıca incelenmesini ve değerlendirilmesini beraberinde getirecek, bu da kimi hallerde yöneticilerin sorumluluğunun doğmasına veya azline sebep olabilecektir. Bu çalışmada, COVID-19 pandemi sürecinde genel olarak yöneticilerin, bir taraftan oluşan riskleri bertaraf ederken diğer taraftan hukukî sorumluluk altında kalmamaları için dikkate almaları gereken çeşitli hususlar kısaca vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, koronavirus, yönetici, önlemler, risk yönetimi.

Research Article

AN OVERVIEW OF THE MEASURES THAT THE COMPANY MANAGERS SHOULD TAKE WITHIN THE SCOPE OF COVID-19 PANDEMIC

ABSTRACT

The COVID-19 epidemic, which was declared by the World Health Organization as a pandemic on 11 March 2020, concerns not only about human health, but also about society and the global economy. Because the significant restrictions and measures have announced by the states in order to deal with the pandemia crisis may have serious economic consequences for companies. The role of the manager in this process is very critical. Because, it is up to the managers to develop risk management practices, to take measures to mitigate the effects of disruptions in the company's operations, and to ensure the smooth progress of the companies' activities. Undoubtedly, the failure of the company to succeed in this process will lead to detailed examination and evaluation of decisions made by managers, which in some cases may result in the emerge responsibility or dismissal of managers. In this study, various aspects to be taken into consideration in order to avoid responsibility while responding to risks during the COVID-19 pandemic process are briefly emphasized.

Keywords: Covid-19, coronavirus, manager, measures, risk management.

* KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi; elif.akinci@karatay.edu.tr; Received/Geliş Tarihi: 15.06.2020, Accepted/Kabul Tarihi: 26.06.2020.

I. GENEL OLARAK

Koronavirüs salgını ilk aşamada, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yanı sıra havayollarını da kapsayan uluslararası tedarik zincirlerine sahip olan şirketleri etkilemişken, salgının tüm dünyaya hızla yayılması ve bu sebeple hükümetlerce alınan seyahat kısıtlamaları ve sosyal mesafe kuralları sebebiyle yerel tedarik zincirlerini de etkileyecek şekilde gelişmiştir. Salgının hemen hemen tüm endüstrilerde faaliyet gösteren, her büyüklükteki şirketi etkileyecek potansiyele sahip olması sebebiyle çeşitli piyasalarda ürün ve hizmetlere olan talebin azalmasına neden olmuştur¹. Bu çalışmada ise bu piyasalarda faaliyet gösteren tüm şirketler yöneticileri ele alınmamış, anonim ve limited şirket yöneticileri temelinde olmak üzere, söz konusu olağanüstü şartlarda yönetim kurulu üyeleri ve müdürlerin almaları gereken önlemlere genel bir bakış sunulmaya çalışılmıştır.

Esasında, anonim ve limited şirket yöneticilerinin görevleri koronavirüs pandemi krizinde de değişmeden devam etmekte, yöneticiler şirketin çıkarları doğrultusunda makul özeni gösterme ve bu şekilde hareket etme sorumluluğunu taşımaya devam etmektedir. Bu kapsamda şirket yöneticilerden, şirketin faaliyetlerini sürdürülebilmesini sağlamaları, ödeme gücünü kontrol etmeleri, likidite sağlamaları, sözleşme yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri ve bu olağanüstü süreçte şirkete önderlik etmeleri beklenmektedir².

Türk Hukukunda her ne kadar asıl olan şirketin sorumluluğu ise de kimi hallerde şirket yöneticilerinin sorumluluğu gündeme gelebilmektedir. Anonim şirket yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin TTK m. 553, TTK m. 644/I-a atfıyla limited şirket müdürleri için de uygulanır. Bu doğrultuda, TTK m. 553/I uyarınca yönetim kurulu üyeleri ve müdürler, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlâl ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumlu olurlar³.

¹Cooper James, COVID-19 UK: D&O Liabilities and Risk Management Relating to Coronavirus, 1 Nisan 2020, <https://www.clydeco.com/insight/article/covid-19-do-potential-liabilities-and-risk-management-for-directors-and-off> ET. 30.05.2020.

²<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

³Çamoğlu Ersin (Poroy Reha/Tekinalp Ünal), Ortaklıklar Hukuku, Cilt I, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Baskı, İstanbul 2019, s. 364-365; Çamoğlu Ersin (Poroy Reha/Tekinalp Ünal), Ortaklıklar Hukuku, Cilt II, Yeniden Yazılmış 13. Baskı, İstanbul 2017, s. 513; Tekinalp Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, İstanbul 2015, s. 430, 599; Ayhan Rıza/Çağlar Hayrettin/Özdamar Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2019, s. 307 vd.; Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III, Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara Ocak-2018, s. 2866; Kırca İ. (Şehirali Çelik F. H./Manavgat Ç.), Anonim Şirketler Hukuku, Cilt I, Ankara 2013, s. 541 vd.; Bahtiyar Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 13. Baskı, İstanbul 2019, s. 447; Yıldız Şükrü, Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 24, Cilt 2, 2013, s. 66; Şener Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017, s. 787; Yasaman Hamdi, Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılabilir Sorumluluk Davaları, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi- 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, S. 97; Akıncı Elif, Limited Şirketlerde Müdürün Azli, Konya 2019, s. 93-94.

Bu noktada kusurun derecesi ise, sorumluluğun değil tazminat miktarının belirlenmesinde önem arz eder⁴.

Türk Hukukunda sermaye şirketi yöneticilerinin yetkilerini devrederek uzman kişileri yetkilendirmeleri mümkündür. Ancak devredilemeyen görev ve yetkiler her zaman yöneticilere aittir. Bu görev ve yetkiler Türk Ticaret Kanununun muhtelif yerlerinde ancak özellikle yönetim kurulu için TTK m. 375'te ve müdürler için TTK m. 625'te bir liste halinde sayılmıştır. Bunlardan söz konusu çalışmayı ilgilendirenler; gerektiğinde iş stratejisini belirlemek, geliştirmek ve takip etmek için uygun araçları belirlemek ve direktifler çıkarmak; gerekiyorsa işleyişe ilişkin temel yönergeleri değiştirmek, uygun kurumsal yönetim, risk yönetimi ve değerlendirmesi ile iç kontrol sistemi oluşturmak; şirketin yönetimi için gereken muhasebe, finansal ve risk kontrolünün yanı sıra finansal planlama sistemlerini kurmak ve denetlemek ve şirketin likiditesini izlemek; şirketin sorumluluklarının devredildiği kişileri, özellikle şirket stratejisi, kanun, yönetmeliklere uygunluk açısından denetlemek, yöneticilerin yeterli ve zamanında raporlama ile bilgilendirilmesini ve yeterli önlemleri alacak konumda olmasını sağlamak; yıllık rapor ve finansal tablolar hazırlamak ve gerekirse nakit akışı tabloları ve risk değerlendirmesi ve olağanüstü olayların yürütülmesi hakkında bilgi vermek için bir yönetim raporu ile ayrıca gelecekteki beklentiler hakkında bir açıklama hazırlamak; yıllık genel kurul toplantısını hazırlamak ve yürütmek; ve sermaye kaybı ve borca batıklık halinde gerekli önemleri almak olarak gösterilebilir⁵. Yöneticiye ait görev ve yetkiler, sorumlulukların azaltılması gayesi ile devredilemez ve her bir yönetim kurulu üyesi tarafından şahsen gerekli özen gösterilerek ve şirketin çıkarları göz önünde bulundurularak yerine getirilmesi gerekir⁶.

Şirket yöneticisinden bu yükümlülükleri yerine getirirken tedbirli bir yönetici gibi hareket etmesi, “*business judgement rule*” (iş adamı kararı ilkesine) uyması beklenir. Amerikan Hukukunda doğan ve Alman Hukukunda normatif bir düzenleme olarak karşımıza çıkan bu ilke uyarınca yöneticiler, şirket faaliyeti ile ilgili bir kararı gerekli araştırmaları yaparak, yeterli kaynakları kullanarak ve şirket menfaatine uygun biçimde almışsa, bu kararın sonucunda meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmamalıdır. Böylece yöneticilerin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak "iş adamı kararı" almışsa, riskin bu karardan doğduğu hallerde yöneticinin sorumlu tutulmaması gerekir⁷. Aksi bir sorumluluk

⁴Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 434; Tekinalp, s. 441; Çamoğlu Ersin, Yönetim Kurulu, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk ile), Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul 2010, s. 17; Şener, s. 790.

⁵Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 536; Bahtiyar, s. 215-216.

⁶Schwarz Beat/Schubiger Franz/Widmer Oliver, COVID-19: Duties of The Board of Directors, 19 Mart 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932> ET. 30.05.2020.

⁷Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 421-422; Tekinalp, s. 439; Akdağ Güney Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, Genişletip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul 2016, s. 313 vd.; Kervankıran Emrullah, Alman Hukukunda Business Judgement Rule'nin Kodifikasyonu-Türk ve Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Cilt I, İstanbul 2007, s. 254-255, 261-262; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 477; Şener, s. 754-755; Akıncı, s. 88-89;

standardının, COVID-19 salgını sırasında şirket adına hızlı ve kapsamlı kararlar alması beklenen yöneticilerin karar verme süreçlerini yavaşlatacağı ve bozacağı için şirketler ve ekonomi üzerinde de zararlı bir etkisi olacağı şüphesizdir⁸.

II. PANDEMİ SÜRECİNDE YÖNETİCİLERİN ALMALARI GEREKEN ÖNLEMLER

A. Sağlık ve Siber Güvenlik Önlemleri

1. Sağlık ve Güvenlik

Pandemi sürecinde doğru yönetilmesi gereken risklerin başında sağlık ve güvenliğe ilişkin olanlar gelmektedir. Şirketlerin bu süreçte, pandemi öncesi dönem üretkenliğiyle devam edebilmek için gerekli tüm önlemleri almaları gerekir. Bu kapsamda üzerinde durulması gereken ilk grup, çalışanlar ve müşterilerdir. Yöneticilerin çalışan ve müşterilerin sağlık ve güvenliğini korumak adına bu konularda ihdas edilen kanuni düzenleme, karar ve genelgeleri takip etmeleri, gelişmekte olan sektör uygulamaları ile sağlık ve güvenlik uzmanlarının önerdiği tedbirleri dikkate almaları gerekir. Bu önlemleri benimsemek ve bu konuda titiz davranmak çalışanların ve ailelerinin, müşterilerin, iş ortaklarının ve genel olarak halkın kişisel sağlık ve güvenliğinin korunması anlamına gelecektir⁹.

Söz konusu sağlık önlemleri çalışanlar için olduğu kadar yönetim organını teşkil eden kişiler için de gereklidir. İster büyük ölçekli ister küçük ölçekli olsun, yöneticilerin bu hastalığa yakalanmaları şirketi kaosa sürükleyebilir. Şirketin tek yöneticisinin koronavirüse yakalanması ise, şirket faaliyetini durma noktasına getirebilecek potansiyeldedir. Bu sebeple şirket, yöneticilerinin yokluğunu içeren ayrıntılı bir acil durum planı hazırlanmalı ve şirketin faaliyetlerinin ve karar alma mekanizmasının sekteye uğramasına engel olunmalıdır¹⁰. Örneğin, şirketin müdürünün koronavirüse yakalanması durumunda derhal geçici müdür olarak görev alabilecek bir kişi belirlenmeli, bir işin sadece bir kişi tarafından yapılabiliyor olmasının veya bir kararın sadece bir kişi tarafından alınabiliyor olmasının önüne geçilmelidir¹¹. Belirtmek gerekir ki bu husus sadece üst düzey yönetim için değil, pandemi sürecinde yokluğu faaliyetlerin aksamasına sebebiyet verecek her çalışan için gereklilik arz etmektedir.

Kubiciel Michael, Haftung für unternehmerische Risikoentscheidungen während der Corona-Pandemie, NJW 2020, Cilt 18, s. 1250; **Noack/Schmidt**, COVID-19, Rechtsfragen zur Corona-Krise, 2020, § 9, Rn. 17.

⁸**Kubiciel**, s. 1250.

⁹**Noack/Schmidt**, § 9, Rn. 18; **Gregory Holly J./Cole A. Thomas/Holland Claire**, Board Oversight in Light of COVID-19 and Recent Delaware Decisions, 26 Mayıs 2020, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/05/26/board-oversight-in-light-of-covid-19-and-recent-delaware-decisions/> ET. 30.05.2020.

¹⁰**Zen-Ruffinen Marie-Noëlle/von Wunschheim Clarisse**, Die Rolle des Verwaltungsrats in Zeiten der COVID-19-Pandemie, Recht relevant. für Verwaltungsräte, 2/2020 Sayı 2, s. 4; **Kucera William/Simala Jodi/ Noreuil Andrew**, COVID-19 and Corporate Governance: Key Issues for Public Company Directors, 29 Nisan 2020, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

¹¹**Gregory/Cole/Holland**, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/05/26/board-oversight-in-light-of-covid-19-and-recent-delaware-decisions/> ET. 30.05.2020.

Diğer taraftan COVID 19 pandemisinden etkilenen yöneticinin ise, bu durumunu derhal diğer yöneticilere bildirmesi gerekir¹². Bununla birlikte, durum, örneğin, tüm yönetimin karantinada olması veya hastalığın ciddi bir hal alarak toplantıların uzun süre yapılmasını imkânsız hale getirecek şekilde kötüleşebilir. Şirketler için böyle bir kriz döneminde liderlik açığına tahammül edilmesi mümkün değildir. Bu halde azil de bir yöntem olarak düşünülebilir¹³. Azil kararı genel kurul tarafından alınabileceği gibi, limited şirketlerde TTK m. 630/II uyarınca her bir pay sahibinin haklı sebeplerin varlığı halinde mahkemeye başvurması da mümkündür¹⁴. Ancak genel kurulun toplanması veya mahkemenin azle karar vermesi, pandemi süreci göz önünde bulundurulduğunda uzun sürmesi muhtemel işlemlerdir. Bu sebeple kanaatimizce ivedilikle çözülmesi gereken bir yönetim sorunu varsa, dava açmadan önce mahkemeden şirkete geçici olarak bir müdür atanmasına ilişkin geçici hukuki koruma kararı talep edilip, HMK m. 397 kapsamında iki hafta içerisinde dava açılmasına gerek olup olmadığına müdürün iyileşme durumuna göre karar verilebilir. Azil kararının alınmasında hastalığın derecesi de önem taşır, çünkü koronavirüs çoğunlukla hafif atlatılabilirken, ciddi vakalar da görülmektedir. Özellikle şirketin tek yöneticisi varsa ve esas sözleşmede sadece bir yöneticinin bulunacağına ilişkin bir hüküm bulunuyorsa, hastalık nedeniyle devamsızlık azlin nedenini oluşturur¹⁵. Çünkü evden çalışmak bu dönemde şirket yönetimi için yeterli olmayacaktır¹⁶.

Şirketler ve dolayısıyla yöneticiler, çalışanlarının sağlığını ve güvenliğini korumak için uygulanması makul olan her türlü önlemi almanın yanı sıra, şirketin çalışma faaliyetlerini de çalışan olmayan diğer kişileri sağlık veya güvenlik risklerine maruz bırakmayacak şekilde yürütmelidirler¹⁷. Şirket yöneticilerinin, kendi ihmalleri ile gerçekleştirdikleri sağlık ve güvenlik mevzuatının ihlali nedeniyle yargılanabileceği ve sonucunda hem azledilip hem de tazminat ödemek zorunda kalabileceği unutulmamalıdır.

2. Siber Güvenlik

Siber güvenlik, özellikle salgın döneminde yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantı gündeminde görüşülmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Salgın sırasında birçok işveren ve çalışan daha önce karşı karşıya gelmediği “evden/uzaktan çalışma” sistemine geçmiş, bununla birlikte yeni siber güvenlik endişeleri ortaya çıkmış, şirket verileri ile müşterilerin ya da üçüncü kişilerin kişisel verilerinin ele geçirilmesi riski artmıştır. Örneğin, bir seyahat acentesinin kurumsal ağına bir truva atı kimlik avı saldırısı gerçekleştirmiş ve şirketi üç gün boyunca

¹²Noack/Schmidt, § 9, Rn. 8.

¹³Noack/Schmidt, § 9, Rn. 4.

¹⁴Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt II, s. 500; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 534; Pulaşlı, Cilt III, s. 2856; Bahtiyar, s. 445; Sener, s. 777; Noack/Schmidt, § 9, Rn. 7; Akıncı, s. 104.

¹⁵Akıncı, s. 116. OLG Zweibrücken NZG 2003, 931.

¹⁶Noack/Schmidt, § 9, Rn. 5.

¹⁷Noack/Schmidt, § 9, Rn. 17; Cooper, <https://www.clydeco.com/insight/article/covid-19-do-potential-liabilities-and-risk-management-for-directors-and-off> ET. 30.05.2020.

çalışamaz hale getirmiştir. Bu olay sonrasında şirketin sisteminin tekrar eski hale uygun çalıştırılması ise iki hafta sürmüştür. İşte tam da bu sebeple, verilerin imha edilmesi, kaybolması, değiştirilmesi, ifşa edilmesi veya yetkisiz kişilerin erişebilmesi riski, bu yeni çalışma dönemi ile büyük ölçüde artmaktadır. Bu nedenle BT ve veri güvenliğini güçlendirmek gerekmektedir¹⁸.

Bunun için, ilk olarak henüz mevcut değilse, çalışanların veri ve sistem güvenliği açısından sorun oluşturabilecek alanlar hakkında farkındalıklarını artırmak adına ev ofisi için online eğitimler düzenlenebilir ve bir kılavuz oluşturulabilir. Bu kılavuzda, özellikle hangi cihazların hangi koşullar altında kullanılacağı, hangi güvenlik önlemlerinin alınması gerektiği, hangi iletişim seçeneklerinin kullanılacağı ve bir veri koruma sorunu veya bir veri taşıyıcısının kaybı durumunda hangi bilgi yükümlülüklerinin ve tedbirlerin yerine getirilmesi gerektiği yer almalıdır. Bunun yanı sıra, ev ortamında çoğunlukla ofis ile karşılaştırılabilir bir altyapı güvenliği bulunmadığından, düzenli yazılım güncellemeleri, anti-virüs programının varlığı ve güvenlik duvarının kullanılması gerekebilir. Bu kapsamda işin, işverene ait cihazlar üzerinden yürütülmesi, yalnızca yetkili çalışanların işveren sunucularına uzaktan erişim yoluyla erişebilmeleri ve verilerin işveren ağında saklanması güvenlik açısından daha uygun seçeneklerdir¹⁹.

Yöneticilerin bahsi geçen önlemleri, şirketin dijital sistemlerinin işlevselliği, siber güvenlik, iletişim protokolleri ve mevzuata uygunluk gibi kapsamlarda değerlendirerek alması gerekir²⁰. Aksi halde şirketin ve müşterilerin verilerini korumak için denetim görevlerinde başarısız olması veya siber saldırıları önlemek için uygun kontrol veya tedbirleri alamaması nedeniyle sorumluluklarının gündeme gelmesi mümkündür²¹. Böyle bir durumda ise, sadece maddi kayıp değil, aynı zamanda veri koruma yaptırımları, bir BT servis sağlayıcısının BT sistemlerini geri yükleme masrafları ve itibar kaybından da sorumlu olabileceği unutulmamalıdır.

B. İş Devamlılığı Önlemleri

1. Şirket Yönetim Toplantılarının Gerçekleştirilmesi

¹⁸Bührer R. Andreas/Kunz Niklaus, Legal Aspect of Coronavirus IV- The Walk into Uncertainty, 2 Nisan 2020 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252>; <https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

¹⁹Gilga Carolin, Beschäftigtendatenschutz und Covid-19: Daten sicher im Homeoffice?, ZD-Aktuell 2020, Cilt 9, Sayı 10, 07113.

²⁰Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

²¹Bührer R. Andreas/Kunz Niklaus, Legal Aspect of Coronavirus IV- The Walk into Uncertainty, 2 Nisan 2020 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252>; <https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

Koronavirüs salgınının hemen her şirket yöneticisinin kişisel ve devredilemez görev ve yükümlülüklerini önemli ölçüde zorlayacağı şüphesizdir. Yöneticilerin bu devredilemez görev ve yetkilerini yerine getirebilmeleri için ise toplantı yapmaları gerekir. Bu toplantılar planlı şekilde yürüyebileceği gibi, tamamen plansız sadece görüşülecek bir husus olduğunda toplanılmak suretiyle de gerçekleştirilebilir. Ancak pandemi süreci gibi olağanüstü hallerde toplantıların sayısı artırılmalıdır. Bu kapsamda, yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantılarının düzenli ve sık gerçekleştirilmesi ile bilgi akışını sağlamak şirketin devamlılığı için önem arz etmektedir²².

Pandemi döneminde tüm yöneticilerin fiziki katılımı ile toplantı yapılması imkânı ortadan kalkmış, yönetim kurulu/müdürler kurulu başkanının koronavirüse yakalanması sebebiyle nisap hükümleri sağlanmaz ve hatta kurul toplanamaz hale bile gelmiş olabilir. Bu nedenle, kriz patlak vermeden önce kriz durumlarını öngörmek ve pandemi durumlarında bile yönetim kurulu/müdürler kurulunun işleyişini sağlayacak kurallar veya istisnalar belirlemek önemlidir²³. Her ne kadar Türk Hukukunda kural olarak çoğunluk ilkesi kapsamında karar alınmıyorsa da pandemi özellikle ağırlaştırılmış nisap gerektiren meselelerle ilgili karar alınmasını zorlaştırabilir. Bu halde şirket sözleşmesinde bu gibi olağanüstü hallerde şirket sözleşmesinde kararlaştırılmış ağırlaştırılmış nisapların dikkate alınmamasına ilişkin özel hükümler getirilebilir²⁴.

Türk Hukukunda esas sözleşmede izin verilmiş olması koşuluyla, yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantılarının video konferans veya benzeri görsel-işitsel iletişim araçları aracılığıyla elektronik ortamda yapılması mümkündür. Dolayısıyla, devlet tarafından belirlenen sokağa çıkma veya toplanma yasakları kapsamında toplantı ve kararların alınmasında yeterli çoğunluğun sağlanabilmesi için bu görüşme tarihlerinin önceden ayarlanması faydalı olur. Bu sebeple yönetim kurulu başkanı tüm yönetim kurulu üyelerinin iletişim bilgilerinin mevcut ve güncel olduğundan emin olmalıdır²⁵. Zira sanal ortamda gerçekleştirilen toplantılarda sıkça karşılaşılan sorunlardan bir tanesi, yöneticilerin tamamının düzenli aralıklarla gerçekleştirilmeyen toplantılar hakkında doğru bildirim alıp almadığıdır. Bu toplantı eğer Zoom, Skype, Microsoft Teams veya Google Hangouts gibi bir program aracılığıyla gerçekleştiriliyorsa, program tüm yöneticilere toplantıya ilişkin bildirim gönderecektir. Ancak yöneticilerden birinin bildirim almadığına ilişkin herhangi bir itirazda bulunması halinde, tarih, saat ve gündemin uygun şekilde iletildiğinin ispat edilebilir olmasının sorumluluk noktasında fayda sağlayacaktır.

Pandemi gibi acil ve olağanüstü durumlarda kolaylık sağlaması amacıyla getirilen TTK m. 390/4 uyarınca, hiçbir üyenin toplantı yapılmasını talep etmemesi

²²<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

²³Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 3.

²⁴Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 3.

²⁵Schwarz/Schubiger/Widmer, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932> ET. 30.05.2020.

şartına bağlı olarak elden dolaştırma yöntemi ile, en az üye tam sayısının çoğunluğunun yazılı onayı ile karar alınabilir²⁶. Ayrıca, TTK m. 1527/I uyarınca esas sözleşmede öngörülmesi şartıyla yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantılarının elektronik olarak gerçekleştirilmesi de mümkündür²⁷. Elektronik yönetim kurulu toplantıları, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü ise, 20 Mart 2020 tarihli 53382221 sayılı yazısında esas sözleşmesinde bu yönde bir hüküm bulunmayan şirketlerin ilk yapılacak genel kurul toplantısında esas sözleşmelerine eklemek üzere elektronik genel kurulun yapılabileceğinden özel olarak söz etmesine rağmen, yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantılarından bahsetmemesi sebebiyle esas sözleşmesinde buna ilişkin bir hüküm bulunmayan şirketlerin elektronik yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantısı yapması kanaatimizce mümkün görünmemektedir.

2. Kurumsal Strateji Planlaması

Hangi kolda olursa olsun, şirketin üretim ve faaliyetleri bu salgından şüphesiz etkilenecektir. Dolayısıyla yöneticiler bu hususun tedarik zinciri döngüsü üzerindeki etkisini dikkate almak zorundadır. Tedarikçilerin hareketliliğini de izleyerek, herhangi bir kriz anında müdahale mekanizmaları belirlenmelidir²⁸. Tedarik zincirinde yaşanacak bir kesintinin şirketin faaliyetinde yaratacağı riskleri ve alternatif tedarik kaynaklarının mevcudiyetinin yöneticiler tarafından değerlendirilmesi gerekir²⁹. Özellikle salgının etkisinin uzaması halinde, hammadde kaynaklarına erişim, kaynak azlığı, artan güvenlik tedbirleri ve müşteri taleplerini ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır³⁰.

Kurumsal stratejinin bir parçası olarak yöneticiler iş sürekliliğini ve müşterilerine nasıl ulaşacaklarını da değerlendirmelidir. Bu da yeni iş modelleri geliştirmeyi, yeni hizmet ağları oluşturmayı veya dijitalleşmeyi beraberinde getirebilir³¹. Blockchain teknolojisi ve akıllı tedarik zinciri yönetimi oluşturarak bu krizin atlatılmasında güvenli bir iyileştirme yöntemi olabilir. Bunun için de sürekli müşteri ve tedarikçilerle düzenli olarak iletişim halinde olmak, COVID-19 sürecinde işgücü planlaması ve yönetimi üzerindeki etkisinin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerekir³². Bunun dışında, iş planlarının düzenlenmesi, stokların

²⁶Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 377; Pulaşlı, Cilt II, s. 1321 vd.; Bahtiyar, s. 220.

²⁷Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 375; Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 481-482; Bahtiyar, s. 220.

²⁸<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

²⁹Bihrer/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

³⁰Kucera/Simala/Noreuil, [https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/;](https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/) <https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html> ET. 30.05.2020.

³¹Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 3-4.

³²Kucera/Simala/Noreuil, [https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/;](https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/)

gözden geçirilmesi, siparişler ve teslimatların düzenlenmesi, fiyat ve özel teklifler de planlamada yarar sağlayacaktır³³.

Bunların yanı sıra yöneticiler, COVID-19 ile değişen piyasa dengeleri sebebiyle uzun vadeli kurumsal stratejilerini de yeniden değerlendirmek isteyebilirler. COVID-19 krizinin ne zaman yönetilebilir veya önlenebilir hale geleceği henüz tam olarak bilinemediğinden, yöneticilerin COVID-19'un etkisinin uzaması halinde ihtiyaç duyabilecekleri ek stratejiler belirlemeleri gerekir. Zira henüz “yeni normalin” piyasalarda neyi gerektireceği ve bu durumun uzun vadeli etkisinin ne olacağı tahmin edilememektedir. Dolayısıyla, şirketin neyi başarmayı hedeflediğine ve kendisini bu “yeni normal” piyasalarda nasıl konumlandıracağına ilişkin net yapılandırılmış hedefler belirlenmeli ve bunlardan oluşan bir gelecek planlanmalıdır. Bunlar arasında yeni ittifaklar kurulması, yeni teknolojilerin geliştirilmesi veya daha düşük maliyetli finansman yapılarının araştırılması yer alabilir³⁴. Yöneticiler, rakiplerin faaliyetlerini, pazar büyümesini ve mevcut pazar veya ürün stratejilerinin hala geçerli olup olmadığını eleştirel olarak değerlendirmelidir³⁵.

TTK m. 375/I-a ve 625/I-a uyarınca şirketin üst düzeyde yönetimi hem yönetim kurulunun hem de müdürlerin devredilmez ve vazgeçilmez yetkilerindedir. Üst yönetim esas itibarıyla, şirketin stratejisinin belirlenmesi, şirketin faaliyet amacını gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli işlemlerin yapılması ve sürecin takip edilmesini ifade etmektedir³⁶. Dolayısıyla şirket faaliyet amacının dışına çıkılmadığı takdirde, şirketin pandemi sürecinde stratejik planlaması, üretim kısıtlamaları ve değişiklikleri yöneticilerin kendi başlarına vermesi gereken kararlardır³⁷. Yöneticilerden bu kararları verirken, şirketin bu süreçten başarılı bir biçimde çıkmasını sağlamak amacıyla etkin ve özenli olması beklenmektedir.

C. Finansal Etki Değerlendirmesi

1. Likiditenin Korunması Yönünden

Şirket türü fark etmeksizin, bir yönetici için dikkat edilmesi gereken en önemli husus şirketin faaliyetine devam edebilmesi için gereken likiditenin sağlamasıdır. Şirketler genellikle malvarlığı eksikliğinden değil, likidite eksikliğinden dolayı borç ödemediği acze düşerler. Mevcut durumda, bu nedenle,

<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html>
ET. 30.05.2020.

³³Bührer/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

³⁴Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/>;
<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html>
ET. 30.05.2020.

³⁵Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 3-4.

³⁶Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 308; Kirca (Şehirli Çelik/Manavgat), s. 541.

³⁷Noack/Schmidt, § 9, Rn. 21.

nakit yönetimine ve yeterli nakit rezervlerinin korunmasına büyük önem verilmelidir. Bir şirket ancak yeterli likiditenin varlığı ile finansal yükümlülüklerini yerine getirebilir ve kriz ortamında faaliyetlerini sürdürebilir³⁸. TTK m. 375/I-c uyarınca yönetim kurulu, TTK m. 625/I-c uyarınca ise limited şirket müdürleri finansal planlama yapmak ve şirket için yeterli likidite sağlanmasını güvence altına almak yükümlülüğü altındadır³⁹. Bu yükümlülük hem yönetim kurulunun hem de müdürler kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görevlerindedir. Dolayısıyla yöneticilerin COVID-19'un şirketin gelirleri üzerindeki finansal etkisini dikkate almaları gerekmektedir. Zira krizin beklenmedik ve son derece hızlı başlangıcı göz önüne alındığında, çoğu şirket küresel ekonominin bu denli yavaşlayacağını öngörmemiştir⁴⁰.

Şirketler, likidite darboğazına girmemek için kendilerini, müşterileri ve borçlularına karşı alacaklı olarak koruma altına almalıdır. Bu kapsamda yöneticiler, şirketin faturalama süreçlerini pandemi şartlarına göre uyarlayabilirler⁴¹. Daha açık ifade etmek gerekirse, şirket kendi faturalandırma prosedürünü ertelemeyen, hızlıca borçlulara faturaları gönderebilir. Sözleşmede belirli olağanüstü durumlarda veya alacaklının talebiyle vadenin öne çekilebileceğine ilişkin bir hüküm varsa ya da taraflar arasında belirli bir vade kararlaştırılmamış veya vadenin tayini alacaklıya bırakılmışsa, bu taktirde şirket alacaklı olarak ifa gününü öne çekebilir. Böylece ödeme yapılmaması durumunda kendi faturalarını daha hızlı gönderilebilir ve tahsil edilebilir. Öte yandan, şirket finansal zorluklarla karşı karşıya kaldığında, yöneticiler sadece şirketin değil aynı zamanda alacaklıların çıkarlarını da dikkate almak zorundadır. Dolayısıyla yöneticiler mevcut finansal kaynakların kullanımını kesin bir şekilde planlanmalı ve tüm alacaklılara eşit muamele edilmelidir⁴².

Kazançlardaki önemli düşüşler ve bunun sonucunda ortaya çıkan likidite sıkışıklığı şirketin varlığını tehdit edebilir. Bu süreçte yöneticilerin finansal eğilimleri ve özellikle daha önce meydana gelmiş benzer krizlerde yaşananları dikkate almaları yararlarına olabilir. Şirketin finansal olarak olumsuz etkilenmesinin önlenmesi için ek kaynak olarak fon sağlama imkanları belirlenebilir. Zira sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmek veya bu dönemde hemen her ülke hukukunda yapılan geçici veya kalıcı mevzuat değişikliklerine uyum sağlamaya

³⁸Bührer/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

³⁹Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 553; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt II, s. 506.

⁴⁰Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/>; Tschalèr Sven/Kunz Niklaus, Legal Aspect of Corona Virus V- The Role of the Board of Directors in Times of a Crisis, 16 Nisan 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=312c50d7-7039-43ce-b039-2414e343402b> ET. 30.05.2020.

⁴¹Bührer/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

⁴²Tschalèr/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=312c50d7-7039-43ce-b039-2414e343402b> ET. 30.05.2020.

çalışmak şirketi zora sokabilir⁴³. Bu sebeplerle yöneticiler likiditenin riske girmemesi adına, şirketin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmekte zorluk yaşayacağı halleri ve müşteri sözleşmelerinde mücbir sebep, temerrüt, fesih gibi ilgili hükümlerin incelenmesi de dahil olmak üzere bu riskleri nasıl ele alabileceğini değerlendirmelidir. Şirket ödemelerinin zamanında gerçekleşememe ihtimaline binaen sözleşmelerde uyarılama talep etmek de yine yöneticiye ait bir yükümlülüktür. Örneğin şirket tesisinin maliki ile görüşülerek kirada bir indirimle gidilebilir, alacaklılardan ödeme veya taksitlerin ertelenmesi için süre istenebilir veya ödenmemiş borçlar için teminat sunulabilir⁴⁴.

Ayrıca, 26 Mart 2020 tarihinde 7226 sayılı *Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*'un Geçici madde 1 ile "Dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden; alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler 22/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden, itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar" durdurulmuştu. Bu süreler daha sonra "Yargı Alanındaki Hak Kayıplarının Önlenmesi Amacıyla Getirilen Durma Süresinin Uzatılmasına Dair" Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30 Nisan 2020 tarihinde 1/5/2020 (bu tarih dahil) tarihinden 15/6/2020 (bu tarih dahil) tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla mütemerrit şirket, bu tarihe kadar icra kuvveti kullanılarak gerçekleştirilecek alacak tahsilatı ve ödeme sürelerinin durmasından yararlanmaktadır. Ancak, bu sürelerin sona ermesinden sonra borç tahsilatı ve yasal işlemlerin devam edeceği ve borçluların ödeme yükümlülüğünün askıya alınmayacağı unutulmamalıdır.

Son olarak yöneticiler, çalışanların sosyal güvenlik primi, vergi ve harçlarının kriz zamanlarında dahi aksamadan ödenmesini sağlamalıdır⁴⁵. Aksi halde, 7226 sayılı Kanun ile yalnızca özel hukuk alanındaki takipler duracağından, kamu hukukundan doğan alacakların tahsilatı devlet tarafından her zaman gerçekleştirilebilecektir⁴⁶.

⁴³<https://home.kpmg/nl/nl/home/insights/2020/05/the-role-of-directors-during-covid-19-and-beyond.html>
ET. 30.05.2020.

⁴⁴**Bührer/Kunz,** <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

⁴⁵ 4/03/2020 tarihli, 31078 sayılı mükerrer Resmî Gazetede yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca 01/04/2020 ila 30/06/2020 (bu tarihler dâhil) tarihleri arasında belli işkollarının sigorta primlerinin ödenmesi ertelenmiştir. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/merkezteskilati/danisma_birimleri/basin_ve_halkla_iliskiler_musavirligi/anasayfa_duyurular/duyuru_20200402_51 ET. 30.05.2020.

⁴⁶**Özekes Muhammet,** Salgın Sebebiyle Özel Hukuk Alanında Yapılan Bazı Düzenlemeler ve Devletin Sorumluluk Almaktan Kaçınmasının Doğurduğu Çelişki ve Sorunlar Üzerine Tespitler, 10 Nisan 2020, <https://blog.lexpera.com.tr/salgın-sebebiyle-özel-hukuk-alanında-yapılan-duzenlemeler-uzerine-tespitler/> ET. 09.06.2020.

2. İflas Başvurusu Yönünden

TTK m. 375/I ve 625 uyarınca hem anonim şirket hem de limited şirket için borca batıklık halinde yönetimin derhal genel kurulu toplantıya çağırması gerekmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere kanun koyucu, COVID-19 pandemisinde iflaslarda beklenen hızlı artışa karşı bir çözüm geliştirmiş ve 15 Haziran 2020 tarihine kadar iflas hükümleri ve dolayısıyla borca batık şirket yöneticisinin yükümlülükleri askıya almıştır. Böylece ilgili şirketlere ve yöneticilerine iflas ihtiyacını ortadan kaldırmak için, özellikle bu amaçla alacaklılar ve borç alabilecekleri kurumlar ile finansman veya yeniden yapılandırma düzenlemeleri yapmak için gerekli önlemleri adına yeterli zaman tanınmıştır. Ancak pek tabii ki bu yükümlülüklerin askıya alınması yöneticilerin, şirketin mali durumu hakkına rahatlamalarını sağlamaz çünkü bu sadece geçici bir çözümdür⁴⁷. Aksi halde yöneticiler, TTK m. 555 uyarınca şirket tüzel kişiliği ve ortaklardan her biri ve iflasla sonuçlanması halinde alacaklılar tarafından açılacak sorumluluk davası ile muhatap olunmak zorunda kalabilir⁴⁸.

Benzer bir düzenleme Almanya Hukukunda da karşımıza çıkmaktadır. 25 Mart 2020'de Alman Parlamentosu COVID-19 salgınının etkilerini azaltmak ve ekonomik zorlukları olan şirketlerin devam etmesini sağlamak ve kolaylaştırmak için 27 Mart 2020 tarihinde yürürlüğe giren *COVInsAG*⁴⁹ başlangıçta 30 Eylül 2020 tarihine kadar Alman İflas Kanunu (*InsO*) § 15a ve § 42 II BGB bağlantılı iflas başvurusunda bulunma yükümlülüğünü geriye dönük olarak 1 Mart 2020 tarihinden itibaren⁵⁰ askıya almıştır⁵¹. Ancak borca batıklık veya aciz hali koronavirüs sebebiyle meydana gelmemişse veya bu uygulama ile aczin ortadan kaldırılma ihtimali yoksa⁵², iflas başvurusunda bulunma yükümlülüğü askıya alınmamış demektir⁵³. Bu durumda yöneticilerin başvuru yükümlülüğü devam

⁴⁷**Born Manfred**, Auswirkungen des COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetzes auf die Organhaftung im Zusammenhang mit der materiellen Insolvenz, *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht (NZG)*, Cilt 14, Sayı 23, 2020, s. 521.

⁴⁸**Çamoğlu (Poroy/Tekinalp)**, Cilt II, s. 513; **Tekinalp**, s. 453-454; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 477; **Yıldız**, s. 76; **Şener**, s. 792-796.

⁴⁹*Entwurf eines Gesetzes zur Abmilderung der Folgen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht*

⁵⁰ Bu askıya alma işlemi, 1 Mart 2020 tarihine kadar ertelenen iflaslar için de geçerlidir. **Born**, s. 521; **Thole Christoph**, Die Aussetzung der Insolvenzantragspflicht nach dem COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetz und ihre weiteren Folgen, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP)* Cilt 14, Sayı 41, 3 Nisan 2020, s. 651; **Wicke Hartmut**, Die GmbH in Zeiten der Corona-Pandemie, *NZG* 2020, Cilt 13, s. 501; **Noack/Schmidt**, § 9, Rn. 29 vd.

⁵¹**Gehrein Markus**, Rechtliche Stabilisierung von Unternehmen durch Anpassung insolvenzrechtlicher Vorschriften in Zeiten der Corona-Pandemie, *Der Betrieb*, Cilt 14, Sayı 73, 6 Nisan 2020, s. 716; **Born**, s. 521.

⁵² Bu iki istisnanın uygulanma şartları ile ilgili detaylı bilgi için bkz. **Hölzle Gerrit/Schulenberg Annika**, Das „Gesetz zur vorübergehenden Aussetzung der Insolvenzantragspflicht und zur Begrenzung der Organhaftung bei einer durch die COVID-19-Pandemie bedingten Insolvenz (COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetz – COVInsAG)“ – Kommentar, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP)*, Cilt 14, Sayı 41, 3 Nisan 2020, s. 636; **Born**, s. 522-523; **Thole**, s. 650-653.

⁵³**Hölzle/Schulenberg**, s. 636; **Thole**, s. 652; **Schmidt**, § 14, Rn. 18.

eder⁵⁴. Eğer borçlu 31 Aralık 2019'da iflas etmediyse, iflasın COVID 19 pandemisinin etkilerine dayandığı ve mevcut aciz halinin ortadan kalkma ihtimalinin olduğu karine olarak kabul edilmektedir. Aksini iddia eden, bu iddiasını ispatlarsa⁵⁵, InsO (§ 15a (1)) uyarınca yönetici borca batıklık veya aczin gerçekleşmesinden itibaren üç hafta içerisinde başvuru yapması gerekir⁵⁶.

D. Kriz Yönetimi

1. Risk Değerlendirmesi

Limited şirketlerde TTK m. 675/I-e uyarınca, küçük limited şirketler hariç, risklerin erken teşhisi ve yönetimi komitesinin kurulması, müdürlerin devredilemez ve vazgeçilemez görevlerinden biri olarak düzenlenmiştir. Kanunumuzda veya gerekçesinde küçük limited şirketten ne anlamamız gerektiği ifade edilmemekle birlikte, doktrinde bu komitenin kurulmasının şirket için gerekli olup olmadığının müdürler tarafından karar verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁷. Buna ek olarak, anonim şirket yönetim kurulundan özen yükümlülüğü ve *business judgement rule* kapsamında şirket faaliyet ve yatırımlarında riski hesaba katması ve somut olayları tedbirli bir yönetici olarak değerlendirmesi beklenmektedir⁵⁸. Dolayısıyla yöneticiler yeterli bir risk yönetimi ve iç kontrol sisteminin oluşturulmasını ve sürdürülmesini sağlamak konusunda nihai sorumluluğa sahiptir. Bu görevi yerine getirmek için temel bir ön şart olarak, kapsamlı bir risk değerlendirmesi yapılması gereklidir. Risklerin uygulamada genellikle yıllık olarak değerlendirildiği gözlemlenirken; piyasaları bir anda etkileyen ve değiştiren COVID-19 pandemisi, çoğu şirketin riskleri, bu riskler kapsamında ele alınması gereken süreçleri ve kontrolleri derhal yeniden değerlendirmesini ve değerlendirmeyi düzenli olarak güncellemesini gerektirmiştir⁵⁹.

Dolayısıyla yöneticilerin, COVID-19 pandemisi sırasında ortaya çıkan veya çıkabilecek riskleri tespit etmek, tanımlamak, yönetmek ve bunları kontrol altına alabilmek için hızlı hareket etmeleri gerekir. Bu sebeple yöneticiler öncelikli olarak dışarıdan gelebilecek ve şirketin işleyişini etkileyebilecek dış etkenler, daha sonra ise şirketin sorumluluğunu gerektirebilecek iç etkenlerle ilgili bilgi sahibi olmalıdır⁶⁰. Dış etkenler kapsamında, sağlık ve güvenlik ile ilgili bilgiler resmi sağlık kuruluşlarından temin edilebilir; Amerika, İtalya gibi risk oranı yüksek ülkelerden bilgi aktarımı gerçekleştirilebilir ve iş ortaklarının bölgelerindeki veya komşu ülkelerdeki gelişmeleri izlenebilir. İç bilgilendirme adına ise şirketin kendi acil durum planları gözden geçirilebilir ve aktif çalışanların sağlık kontrolü

⁵⁴Born, s. 521.

⁵⁵Born, s. 523; Wicke, s. 501.

⁵⁶Born, s. 525.

⁵⁷Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt II, s. 507.

⁵⁸Pulaşlı, Cilt II, s. 1451.

⁵⁹Schwarz/Schubiger/Widmer, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932> ET. 30.05.2020; Noack/Schmidt, § 9, Rn. 19.

⁶⁰Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 4.; Noack/Schmidt, § 9, Rn. 16.

yapılabilir. Aksi halde, yöneticinin risklerin gözetimine ilişkin pasif kalması veya bilinen riskleri göz ardı etmesi halinde sorumluluğu gündeme gelecektir.

Bunlara ek olarak, yöneticiler tarafından gözetim yükümlülüğünün yerine getirilebilmesi için kullanılan şirketin mevcut raporlama ve bilgi sistemlerinin geliştirilmesi de gerekebilir. Böylece yöneticiler COVID-19 sorunlarını, şirket üzerindeki potansiyel risklerini ve etkilerini takip ederek ilgili bilgileri zamanında alabilirler. Ancak pek tabii ki bu bilgilere zamanında erişmek de yine yöneticilerin aktif takibini gerekli kılmaktadır⁶¹.

2. Pandemi Komiteleri

Yöneticiler yönetim görevlerini layıkıyla yerine getirebilmek amacıyla kendilerine yardımcı olacak çeşitli komisyon veya komiteler kurabilirler. Bu husus TTK m. 366/II uyarınca “*yönetim kurulu, işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabilir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla yöneticilerin, görevleri pandemi ve etkilerine özgülenmiş komite veya komisyon kurmak suretiyle gelişmeleri yakından takip etmeleri mümkündür. Böyle bir komite veya komisyonun kurulması şüphesiz şirketin pandemi sürecine adapte olmasına ve doğru stratejik kararlar almasına yardımcı olacaktır. TTK m. 366/II uyarınca bu kişiler yönetim kurulu üyeleri veya dışarıdan üçüncü kişiler de olabileceğinden, yöneticilerin şirketin risk planlamasında yardıma ihtiyaç duyuyorsa, alanında uzman kişilerden danışmanlık hizmeti almaları da mümkündür.

Ancak belirtmek gerekir ki, COVID-19 pandemisi sürecinde yukarıda detaylıca incelenen üst düzeyde yönetim, finansal planlama, iflas başvurusunda bulunma veya risk değerlendirmesinin yapılması gibi görev ve yetkiler hem anonim hem de limited şirket yöneticilerinin devredilemez ve vazgeçilemez yetkilerindedir. Dolayısıyla burada bahsi geçen komite veya komisyonlar, COVID-19 özelinde bu alanlarda yönetim veya temsile yetkilendirilmemiş, sadece kriz yönetimini efektif hale getirebilmek ve şirketin bu süreçten başarıyla çıkabilmesi adına detaylı araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yürütülmesine yardımcı olmaları adına özel olarak atanmış kişilerdir. Dolayısıyla bu kişilerin varlığı, yönetim kurulu veya müdürler kurulunun sorumluluğunda bir değişiklik gündeme getirmeyecektir.

COVID-19 pandemisinde kriz yönetimini kolaylaştırmak adına kurulan komitelerin TTK m. 375/I-e ve 625/I-d üst gözetim yükümlülüğü kapsamında, görevlendirdikleri alandaki çalışmalarını kanuna, esas sözleşmeye ve talimatlara uygun devam ettirip ettirmediklerini gözetleme ve denetleme görevi yöneticilere aittir⁶². Bu kapsamda, komitenin hazırladığı raporlara istinaden alınan kararların uygulanması üzerine şirketin zarar görmesi, yöneticilerin üst gözetim yükümlülüğü

⁶¹Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

⁶²Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 411; Kirca (Şehirli Çelik/Manavgat), s. 561.

ve bu kişilerin seçiminde göstermeleri beklenen makul derecede özene ilişkin sorumlulukları gündeme gelebilir⁶³. Komitenin alınmasını önerdiği kararı almadıkları için şirketin zarar görmesi halinde ise, bu kez de tedbirli bir yöneticinin göstermesi gereken özeni göstermedikleri için yöneticilerin sorumlulukları gündeme gelecektir⁶⁴.

3. Şirket İtibarı

Her ne kadar soyut bir kavram olsa da yöneticilerin şirket itibarını da göz ardı etmemeleri gerekir. Bir şirketin bu salgın sırasında çalışanlarına davranış şekli itibarının zedelenmesine yol açabilir⁶⁵. İtibarın kaybı ise şirketin piyasa değerini düşürecek etkenlerden biridir. Örneğin salgın sırasında Adidas koronavirüs nedeniyle mağazaların kapalı olmasını gerekçe göstererek Almanya’da Nisan ayından itibaren çalışanlara ödenen sosyal yardımlarda kesintiye gideceği, kira yardımlarını keseceği ve mağaza kiralarını ödemeyeceğini açıklamış⁶⁶, ancak bu açıklama dünyanın her yerinden büyük tepki çekmiş, boykot çağrıları yapılmıştır. Gelen tepkiler üzerine Adidas kararı geri çektiğini açıklayıp, herkesten özür dilemiştir⁶⁷.

E. Genel Kurul Toplantısı Önlemleri

COVID-19 salgını sosyal mesafe kuralları kapsamında 16 Mart 2020 tarihinde İçişleri Bakanlığı bir Genelge yayınlamak tüm sivil toplum kuruluşlarının genel kurul toplantılarını ertelenmesi yönünde bir düzenleme yapmış, aynı şekilde 19 Mart 2020 tarihinde ise 2020/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nde her türlü toplantı ve etkinliklerin Nisan ayı sonuna kadar ertelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak daha sonra bu sürelerin Valilikler tarafından uzatıldığı görülmüştür. 17 Nisan 2020 tarihinde ise *Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgınunun Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*’u yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun 2/1-ç bendi uyarınca “...Dernekler Kanunu ve... Türk Medeni Kanununa göre... dernek genel kurul toplantıları 31/7/2020 tarihine kadar ertelenir. Bu süre, 3 aya kadar İçişleri Bakanınca uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, ertelenmenin sona erdiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılır. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam eder.” Aynı hükmün d bendi uyarınca ise, “...Kooperatifler Kanunu kapsamındaki genel kurul toplantıları 31/7/2020 tarihine kadar ertelenir. Bu süre, ilgili Bakan

⁶³Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Cilt I, s. 383; Kirca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 613; Bahtiyar, s. 231.

⁶⁴Kirca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 479; Zen-Ruffinen/von Wunschheim, s. 3; Noack/Schmidt, § 9, Rn. 18; Schwarz/Schubiger/Widmer, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932>; Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

⁶⁵Noack/Schmidt, § 9, Rn. 16.

⁶⁶<https://www.dw.com/en/coronavirus-in-germany-adidas-hm-to-stop-paying-rent-over-outbreak-closures/a-52946072> ET. 02.06.2020.

⁶⁷Noack/Schmidt, § 9, Rn. 16.

tarafından 3 aya kadar uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, erteleme sona erdiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılır. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam eder.”. Bunların dışında anonim ve limited şirketlerin genel kurul toplantılarının ertelenmesine ilişkin yasal bir düzenleme yapılmamıştır⁶⁸.

Her ne kadar kanun yapma tekniği açısından eleştirilebilecekse de, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü, 20 Mart 2020 tarihli 53382221 sayılı yazısında⁶⁹, fiziki olarak gerçekleştirilecek olağan genel kurul toplantılarının, yönetim organları tarafından çağrı yapılmış olsa bile, genel kurul kararına gerek olmaksızın yönetim organı kararı ile ertelenmesine; elektronik genel kurul sistemini kullanan ve genel kurul toplantısı gerçekleştirmek isteyen şirketlerin, asgari düzeyde pay sahibinin katılımı ile fiziki ortamda toplantı gerçekleştirilmesi temin ederek elektronik olarak genel kurul toplantılarını gerçekleştirmelerine ve elektronik genel kurul toplantısının yapılabilmesi için TTK m. 1527/I uyarınca esas sözleşmede bu yönde bir hükmün bulunması gerektiğinden, şayet şirket sözleşmesine buna ilişkin bir hüküm bulunmuyorsa, genel kurulun bu toplantıyı gerçekleştirebileceğine ancak daha sonra yapılacak ilk genel kurul toplantısında şirket sözleşmesine ilgili hükmün eklenmesine imkan tanındığını belirtmiştir⁷⁰.

Tüm bu düzenlemeler bir arada değerlendirildiğinde, dernekler ve kooperatifler ile ilgili özel düzenlemeler yapılmışken, anonim ve limited şirketlere ilişkin bir hükmün yer almaması sebebiyle kanun koyucu tarafından bu şirketlerin genel kurul toplantılarının yapılmasında bir sakınca görülmediği, sadece toplantıların elektronik ortamda yapılmasının tavsiye edildiği sonucuna ulaşılmaktadır⁷¹. Genel kurul toplantılarının gerçekleştirilmesi süreci TTK 375/I-f ve TTK m. 625/I-g uyarınca yalnızca şirket yöneticilerinin sorumluluğunda olduğundan, şayet ertelenmediyse, anonim şirketler için yönetim kurulu üyelerinin, limited şirketler için ise müdürlerin genel kurulu toplantıya çağırılmaları sebebiyle sorumlulukları gündeme gelebilir. Kaldı ki, anonim şirketlerin aksine, limited şirketlerde TTK m. 617/IV uyarınca herhangi bir ortak tarafından sözlü

⁶⁸**Pash Ali**, COVID-19 Salgınının Anonim ve Limited Ortaklık Yıllık Olağan Genel Kurul Toplantılarına Etkisi: Güncel Koşullar Süreken Genel Kurul Kararı Alınabilir Mi?, 24 Mart 2020, <http://www.ticaretkanunu.net/covid-19-salgininin-anonim-ve-limited-ortaklik-yillik-olagan-genel-kurul-toplantilarina-etkisi-guncel-kosullar-surerken-genel-kurul-karari-alinabilir-mi/>; **Pash Ali**, Anonim/Limited Ortaklık Genel Kurul Toplantılarının 7244 Sayılı Özel Covid-19 Kanunu Sonrasındaki Durumu: Sermaye Şirketlerindeki Ortakların Sağlığının Değeri Var Mıdır?, 20 Nisan 2020, <http://www.ticaretkanunu.net/ali-pasli-anonim-limited-ortaklik-genel-kurul-toplantilarinin-7244-sayili-ozel-covid-19-kanunu-sonrasindaki-durumu-sermaye-sirketlerindeki-ortaklarin-sagliginin-degeri-var-midir/> ET. 29.05.2020.

⁶⁹<https://icticaret.ticaret.gov.tr/haberler/sirketlerin-genel-kurul-toplantilarina-iliskin-aciklama> ET. 30.05.2020.

⁷⁰**Pash**, COVID-19 Genel Kurul Toplantıları, <http://www.ticaretkanunu.net/covid-19-salgininin-anonim-ve-limited-ortaklik-yillik-olagan-genel-kurul-toplantilarina-etkisi-guncel-kosullar-surerken-genel-kurul-karari-alinabilir-mi/> ET. 29.05.2020.

⁷¹ **Pash**, COVID-19 Ortakların Sağlığı, <http://www.ticaretkanunu.net/ali-pasli-anonim-limited-ortaklik-genel-kurul-toplantilarinin-7244-sayili-ozel-covid-19-kanunu-sonrasindaki-durumu-sermaye-sirketlerindeki-ortaklarin-sagliginin-degeri-var-midir/> ET. 29.05.2020.

olarak toplantı yapılması isteminde bulunulmadıkça tüm ortakların onayına sunulması şartıyla elden dolaştırma usulü ile genel kurul kararı alınabileceğinden⁷², bu düzenlemelerin esas olarak anonim şirket yönetim kurulunu ilgilendireceğini söylemek yanlış olmasa gerekir⁷³.

Bu noktada sanal olarak yapılacak genel kurul toplantılarına fiziki katılım konusunda ısrarcı olan pay sahipleri, resmi korona tedbirleri nedeniyle katılımlarının engellenmesi riskini taşımaktadır. Ancak yine de yöneticilerin toplantı için bir salon belirlemeleri gerekeceğinden bunun sosyal mesafe kurallarına uygun oturma düzeni oluşturulabilecek bir salon olmaması gerekir. Eğer yöneticiler, söz konusu genel kurul toplantısında çevrimiçi itiraz imkânı getirmemişlerse/getirememişlerse, büyük bir salon tercih edilmesi şarttır⁷⁴. Ayrıca, devlet tarafından kamusal yaşam için getirilen mevcut kısıtlamalar ve önlemler, olağan genel kurul toplantısında görüşülmesi gereken yıllık faaliyet raporun hazırlanması gibi işlemler için gereken çalışmaları yavaşlatabilir. Yöneticiler bu noktada gecikmeleri aktif olarak takip etmeli ve uygun önlemleri almalıdır⁷⁵. Eğer elektronik genel kurul yapılacaksa yöneticilerin toplantı öncesi pay sahiplerinin incelemesi gereken belgeleri elektronik sistemde hazır bulundurması gerektiği de unutulmamalıdır⁷⁶.

Benzer ancak daha kapsamlı düzenlemeler Alman Hukuku'nda da karşımıza çıkmaktadır. Alman Parlamentosu tarafından koronavirüs önlemleri kapsamında kabul edilen *Gesetz zur Abmilderung der Folgen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht*, 27 Mart 2020'de yürürlüğe girmiştir. Kanunun şirketler hukukuna ilişkin düzenlemeleri içeren 2. maddesi⁷⁷ ile anonim şirket genel kurullarının ortakların fiziki varlığı aranmaksızın, tamamen sanal olarak gerçekleştirilebileceğini kabul etmiştir. Bu kapsamda, tüm toplantı video ve ses iletimi ile katılımcıların tamamına iletilir ve pay sahiplerinin elektronik posta veya elektronik katılım yoluyla ya da vekalet vererek oy haklarının kullanmaları, elektronik iletişim yoluyla soru sormaları ve toplantının yapıldığı yerde fiziki olarak bulunmayan pay sahiplerinin genel kurul kararlarına itiraz etmeleri mümkündür⁷⁸. Esasında AktG §118 (1) şirket esas sözleşmesinde bu yönde

⁷²Çamoğlu(Poroy/Tekinalp), Cilt II, s. 481; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 522; Pulaşlı, Cilt III, s. 2837; Bahtiyar, s. 432.

⁷³Pash, COVID-19 Genel Kurul Toplantıları, <http://www.ticaretkanunu.net/covid-19-salgininin-anonim-ve-limited-ortaklik-yillik-olagan-genel-kurul-toplantilarina-etkisi-guncel-kosullar-surerken-genel-kurul-karari-alinabilir-mi/> ET. 29.05.2020.

⁷⁴Schäfer Carsten, Die virtuelle Hauptversammlung nach dem Corona-Gesetz, NZG 2020, Cilt 13, s. 482.

⁷⁵Schwarz/Schubiger/Widmer, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932>; Kucera/Simala/Noreuil, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

⁷⁶Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 592; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 344.

⁷⁷*Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohnungseigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie*

⁷⁸Schäfer, s. 481-483; Ammermann Thomas/Just Clements/Böhm Carsten, COVID-19- The Impact on German Corporate Law, 27 Mart 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6576d8e6-a354-4ebf-ad8e-f6aa9d04b00c>; Ortmann Stefanie/MevesChristoph, COVID-19 in Germany: Legal Obligations of Managing Directors in The Corona Crisis, 2 Nisan 2020,

bir hükmün bulunması koşuluyla genel kurul toplantılarının çevrimiçi katılımı gerçekleştirilmesine izin vermektedir. Ancak bu yeni düzenleme ile, şirket esas sözleşmesinde özel bir hüküm yer almasa bile genel kurul toplantılarına çevrimiçi katılım ve oy kullanımı geçerli hale gelmiştir⁷⁹. Limited şirketlerde ise tüm ortakların onayı olmamasına rağmen elden dolaştırma yöntemiyle genel kurul kararı alınabilmesi imkânı tanınmıştır. Böylece limited şirketlerde, tüm ortakların bu oylama yöntemini kabul etmesine veya oylamaya katılmasına ihtiyaç duyulmaksızın belirli bir süre içinde metin biçiminde genel kurul kararı alınabilir hale gelmiştir⁸⁰. Anonim ve limited şirket genel kurul kararları için getirilen bu iki düzenleme 31 Aralık 2020 tarihine kadar yapılan tüm genel kurul toplantıları için geçerli olmaya devam edecektir⁸¹.

F. Belgelendirme

Yöneticilerin pandemi sürecinde şirketin yönetimi ile ilgili sorumluluklarının doğması ve bu süreçte yaptıkları her işlemin incelenmesi riskine karşı önlemler alması ve bu önlemleri belgelendirmesi gerekir. Özellikle ibra edilmemeleri halinde herhangi bir sorumluluk iddiasına binaen, şirketin pandemi süresince sorunlarının tanımlandığının, tartışıldığının ve geçerli kararlar alındığının ispatlayabilmek için yöneticilerin faaliyetlerini dikkatle kaydetmeleri önem arz eder⁸². Yöneticilere görevlerini sadakat ve titizlikle yürüttüklerini ispatlayabilmeleri için yönetim kurulu/müdürler kurulu toplantılarının kayıt altına alınması faydalı olacaktır. Bu kapsamda, tutanakların usulüne uygun olarak tutulması veya toplantıların telefon ya da video konferans yoluyla kaydedilmesi yerinde olur⁸³.

III. SONUÇ

COVID-19 pandemisi sonrasında, bu gibi durumların şirketlerin de kendilerini hazırlaması gereken felaket senaryolarından biri olduğu açıkça görülmüştür. Bu riskin ciddiye alınmasını ve şirketin tüm seviyelerinde hızlı ve etkin kriz yönetimi için uygun mekanizmaların mevcut olmasını sağlamak ise yöneticilere aittir. Şirket yöneticileri, COVID-19 salgını sırasında meydana gelebilecek riskleri ortadan kaldırmak için, bu belirsizlik ortamında mümkün olan en kısa sürede şirket için kararlar vermek zorunda kalmaktadır. Ancak pek tabii ki her karar şirket lehine sonuç doğurmayabilir. Bu sebeple yöneticiler tarafından yapılan her işlem ve alınan her karar, kriz sona erdiğinde, şirket, ortaklar, tedarikçiler, alacaklılar ve hatta resmi

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=9194c085-bb51-408b-aa74-8e086d4c4669> ET. 30.05.2020.

⁷⁹Schäfer, s. 481.

⁸⁰Wicke, s. 501; Schindler, BeckOKGmbHG, Ziemons/Jaeger/Pöschke, 43. Bastı, Nisan 2020, GmbHG § 48 Rn. 95; Ammermann/Just/Böhm, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6576d8e6-a354-4ebf-ad8e-f6aa9d04b00c> ET. 30.05.2020.

⁸¹Schindler, BeckOK GmbHG, § 48 Rn. 95a-95b.

⁸²Tschalèr/Kunz, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=312c50d7-7039-43ce-b039-2414e343402b> ET. 30.05.2020.

⁸³Schwarz/Schubiger/Widmer, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932> ET. 30.05.2020.

makamlar tarafından dahi incelenme potansiyeline sahiptir. Böyle bir durumda, yöneticilerin kendilerini sorumluluk iddialarına karşı koruyabilmesi için attığı her adımı gereçelendirmesi ve belgelendirmesi yararına olacaktır. COVID-19'dan sonra ticaret hayatının devam edeceğinden, şirketler için mühim olan salgın ve etkileri geçene kadar olabildiğince az zararlar veya zarar görmeden bu süreci atlattır. Bu sebeple yöneticilerin hem kendi aralarında hem de çalışanlarla iç iletişimi, aynı zamanda müşteriler ve iş ortakları ile de dış iletişiminin iyi ve efektif olması şirketin geleceği için büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ GÜNEY NECLA, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, Genişletip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul 2016.

AKINCI ELİF, Limited Şirketlerde Müdürün Azli, Konya 2019.

AMMERMANN THOMAS/JUST CLEMENTS/BÖHM CARSTEN, COVID-19-The Impact on German Corporate Law, 27 Mart 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6576d8e6-a354-4ebf-ad8e-f6aa9d04b00c> ET. 30.05.2020.

AYHAN RIZA/ÇAĞLAR HAYRETTİN/ÖZDAMAR MEHMET, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2019.

BAHTİYAR MEHMET, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 13. Bası, İstanbul 2019.

BIHRER R. ANDREAS/KUNZ NIKLAUS, Legal Aspect of Coronavirus IV-The Walk Into Uncertainty, 2 Nisan 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b55fe3e8-b12d-4b7a-9cd1-e354eda5d252> ET. 30.05.2020.

BORN MANFRED, Auswirkungen des COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetzes auf die Organhaftung im Zusammenhang mit der materiellen Insolvenz, Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht (NZG), Cilt14, Sayı 23, 2020, s. 521-529.

COOPER JAMES, COVID-19 UK: D&O Liabilities and Risk Management Relating to Coronavirus, 1 Nisan 2020, <https://www.clydeco.com/insight/article/covid-19-do-potential-liabilities-and-risk-management-for-directors-and-off> ET. 30.05.2020.

ÇAMOĞLU ERSİN, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk ile), Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul 2010.

GEHRLEINMARKUS, Rechtliche Stabilisierung von Unternehmen durch Anpassung insolvenzrechtlicher Vorschriften in Zeiten der Corona-Pandemie, Der Betrieb, Cilt 14, Sayı 73, 6 Nisan 2020, s. 713-724.

GILGA CAROLIN, Beschäftigtendatenschutz und Covid-19: Daten sicher im Homeoffice?, ZD-Aktuell 2020, Cilt 9, Sayı 10, 07113.

GREGORY HOLLY J./COLE A. THOMAS/HOLLAND CLAIRE, Board Oversight in Light of COVID-19 and Recent Delaware Decisions, 26 Mayıs 2020, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/05/26/board-oversight-in-light-of-covid-19-and-recent-delaware-decisions/> ET. 30.05.2020.

HÖLZLE GERRIT/SCHULENBERG ANNIKA, Das “Gesetz zur vorübergehenden Aussetzung der Insolvenzantragspflicht und zur Begrenzung der Organhaftung bei einer durch die COVID-19-Pandemie bedingten Insolvenz (COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetz –COVInsAG)” – Kommentar, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP), Cilt 14, Sayı 41, 3 Nisan 2020, s. 633-650.

KERVANKIRAN EMRULLAH, Alman Hukukunda Business Judgement Rule'nin Kodifikasyonu-Türk ve Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, Cilt I, İstanbul 2007, s. 249-263.

KIRCA İ.ŞEHİRALİ ÇELİK F. H/MANAVGAT Ç., Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara 2013.

KUBICIEL MICHAEL, Haftung für unternehmerische Risikoentscheidungen während der Corona- Pandemie, NJW 2020, Cilt 18, s. 1249-1252.

KUCERA WILLIAM/ SIMALA JODI/ NOREUIL ANDREW, COVID-19 and Corporate Governance: Key Issues for Public Company Directors, 29 Nisan 2020, <https://corpgov.law.harvard.edu/2020/04/29/covid-19-and-corporate-governance-key-issues-for-public-company-directors/> ET. 30.05.2020.

ORTTMANN STEFANIE/MEVESCHRISTOPH, COVID-19 in Germany: Legal Obligations of Managing Directors in the Corona Crisis, 2 Nisan 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=9194c085-bb51-408b-aa74-8e086d4c4669> ET. 30.05.2020.

PASLI ALİ, COVID-19 Salgınının Anonim ve Limited Ortaklık Yıllık Olağan Genel Kurul Toplantılarına Etkisi: Güncel Koşullar Süreken Genel Kurul Kararı Alınabilir Mi?, 24 Mart 2020, <http://www.ticaretkanunu.net/covid-19-salgininin-anonim-ve-limited-ortaklik-yillik-olagan-genel-kurul-toplantilarina-etkisi-guncel-kosullar-surerken-genel-kurul-karari-alinabilir-mi/> ET. 29.05.2020. (COVID-19 Genel Kurul Toplantıları)

PASLI ALİ, Anonim/Limited Ortaklık Genel Kurul Toplantılarının 7244 Sayılı Özel Covid-19 Kanunu Sonrasındaki Durumu : Sermaye Şirketlerindeki Ortakların Sağlığının Değeri Var Mıdır?, 20 Nisan 2020, <http://www.ticaretkanunu.net/ali-pasli-anonim-limited-ortaklik-genel-kurul-toplantilarinin-7244-sayili-ozel-covid-19-kanunu-sonrasindaki-durumu-sermaye-sirketlerindeki-ortaklarin-sagliginin-degeri-var-midir/> ET. 29.05.2020. (COVID-19 Ortakların Sağlığı)

POROY REHA/TEKİNALP ÜNAL/ÇAMOĞLU ERSİN, Ortaklıklar Hukuku, Cilt I, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul 2019. (Cilt I)

POROY REHA/TEKİNALP ÜNAL/ÇAMOĞLU ERSİN, Ortaklıklar Hukuku, Cilt II, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul 2017. (Cilt II)

PULAŞLI HASAN, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I-II-III, Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara Ocak-2018.

ÖZEKES MUHAMMET, Salgın Sebebiyle Özel Hukuk Alanında Yapılan Bazı Düzenlemeler ve Devletin Sorumluluk Almaktan Kaçınmasının Doğurduğu Çelişki ve Sorunlar Üzerine Tespitler, 10 Nisan 2020, <https://blog.lexpera.com.tr/salgin-sebebiyle-ozel-hukuk-alaninda-yapilan-duzenlemeler-uzerine-tespitler/> ET. 09.06.2020.

SCHÄFER CARSTEN, Die virtuelle Hauptversammlung nach dem Corona-Gesetz, Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht (NZG) 2020, Cilt 13, s. 481-487.

SCHİNDLER, BeckOK GmbHG, Ziemons/Jaeger/Pöschke, 43. Bası, Nisan 2020.

SCHMIDT HUBERT, COVID-19, Rechtsfragen zur Corona-Krise, Münih 2020.

SCHWARZ BEAT/SCHUBİGER FRANZ/WİDMER OLİVER, COVID-19: Duties of the Board of Directors, 19 Mart 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=53c97a94-4948-469a-bc6f-7e24bf148932> ET. 30.05.2020.

ŞENER ORUÇ HAMİ, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017.

TEKİNALP ÜNAL, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, İstanbul 2015.

TSCHALÈR SVEN/KUNZ NIKLAUS, Legal Aspect of Corona Virus V- The Role of the Board of Directors in Times of a Crisis, 16 Nisan 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=312c50d7-7039-43ce-b039-2414e343402b> ET. 30.05.2020.

THOLE CHRISTOPH, Die Aussetzung der Insolvenzantragspfl icht nach dem COVID-19-Insolvenz-Aussetzungsgesetz und ihre weiteren Folgen, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP) Cilt 14, Sayı 41, 3 Nisan 2020, s. 650-660.

YASAMAN HAMDİ, Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılabilir Sorumluluk Davaları, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi- 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, s. 97-112.

YILDIZ ŞÜKRÜ, Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 24, Cilt 2, 2013, s. 61-79.

WICKE HARTMUT, Die GmbH in Zeiten der Corona-Pandemie, NZG 2020, Cilt 13, s. 501-504.

ZEN-RUFFINEN MARIE-NOËLLE/VON WUNSCHHEIM CLARISSE, Die Rolle des Verwaltungsrats in Zeiten der COVID-19-Pandemie, Recht relevant. für Verwaltungsräte, 2/2020 Sayı 2, s. 2-4.